

DELIMITAREA SUCEESIUNII LEGALE DE CEA TESTAMENTARĂ, COEXISTENȚA ACESTORA

Autor: Iulian Gavriliță, magistru în drept, *Specialitatea Drept Patrimonial, F.C.G.C., UTM*

Conducător științific: conf. univ., dr., Climova Alla

Abstract: *Acest articol este realizat în scopul evidențierii principalelor distincții între succesiunea legală și cea testamentară, precum și indicarea faptului, inclusiv prin exemplificare, că cele două tipuri de moștenire pot coexista.*

Cuvinte cheie: *succesiune legală, succesiune testamentară, moștenire, cod civil, legislație, testator, defunct, moștenitor, patrimoniu succesoral.*

Potrivit legislației în vigoare, moștenirea poate fi de două feluri, și anume – moștenire testamentară și moștenire legală.

Moștenirea este legală atunci când transmisiunea mortis causa a patrimoniului succesoral are loc în baza legii. Moștenirea legală intervine, de obicei, în cazul în care cel care lasă moștenirea nu a dispus în timpul vieții de averea sa prin testament. Celelalte cazuri sunt specificate în art. 1499 Cod civil al RM.

Moștenirea este testamentară în cazul în care transmiterea patrimoniului defunctului (sau o parte a acestuia) are loc în temeiul voinței testatorului, manifestată prin testament. Testamentul este un act juridic, solemn, unilateral, revocabil și personal prin care testatorul dispune cu titlu gratuit, pentru momentul încetării sale din viață, de toate bunurile sale sau de o parte din ele.

Deci, cea mai evidentă deosebire între cele două tipuri de succesiuni este temeiul în baza căruia are loc transmisiunea patrimoniului defunctului, și anume, în cazul moștenirii legale transmiterea succesiunii se face conform prevederilor legii, iar în

cazul moștenirii testamentare transmiterea patrimoniului are loc potrivit testamentului, adică în baza voinței celui ce a lăsat moștenirea.

Astfel, considerăm că temeiul moștenirii testamentare îl constituie testamentul. Pentru ca moștenirea testamentară să existe, este necesară existența însăși a unui testament, acesta fiind întocmit în timpul vieții testatorului (indiferent dacă testamentul este mistic, autentic sau olograf) și în care sunt testate toate bunurile sau numai o parte din acestea și persoanele care urmează a succede patrimonial respectiv. Testamentul trebuie să fie întocmit personal de persoana care lasă moștenirea, în caz contrar, acesta va fi declarat nul de instanța de judecată, și în loc de moștenire testamentară vom fi în prezența unei succesiuni legale.

Potrivit art. 1450 alin.1, Cod civil al RM, testatorul poate determina în testament cotele succesoriale pentru moștenitorii menționați în el sau poate indica în mod concret cărui moștenitor ce parte din patrimoniu îi va trece în proprietate. De aici deducem faptul că în acest articol este consfințit principiul libertății testamentare, adică testatorul este liber de a dispune prin testament întreg patrimoniu sau o parte din el, de a testa bunurile sale unei sau mai multor persoane, de a stabili cota-parte a fiecărui moștenitor sau de a determina bunurile sau o parte din acestea care vor trece în proprietatea succesorului.

În cazul succesiunii legale numai rudele defunctului pot fi chemate la succesiune, iar cercul acestora este restrâns de lege. Clasele succesorilor legali sunt indicate în art. 1500 Cod civil al RM. De asemenea și cotele sunt stabilite de lege (cote egale pentru toți moștenitorii.)

Deci, în cazul moștenirii testamentare, testatorul poate împărți patrimoniul după bunul plac, în diverse cote, și poate include în testament succesorii pe care îi dorește, indiferent de gradul de rudenie. În cazul succesiunii legale, însă, legea stabilește expres clasele de moștenitori (după gradul de filiație) și cote egale pentru toți succesorii.

Cei care dobândesc succesiunea în baza legii sunt moștenitori universali întrucât au vocație la întregul patrimoniu al defunctului, chiar și în ipoteza în care exista o pluralitate de moștenitori și fiecare va lua numai o parte din moștenire. Nu există, așadar moștenitori legali cu vocație numai la bunuri singulare (*ut singuli*)⁷⁴.

Condițiile necesare pentru ca o persoană să poată moșteni, în cazul ambelor tipuri de moștenire sunt capacitatea succesorală, vocația succesorală și nedemnitățile de a moșteni.

De asemenea, ținem să menționăm o deosebire terminologică a celor două tipuri de moșteniri. În cazul succesiunii legale persoana care lasă moștenirea este numită, de regulă, defunct sau în unele momente de cujus. În cazul succesiunii testamentare, cel ce lasă moștenirea este numit testator.

Este important de indicat și faptul că cele două tipuri de moșteniri, prevăzute în art.1432 Cod civil al RM, de facto, nu se exclud reciproc; astfel moștenirea legală poate coexista cu cea testamentară.

Dacă testatorul a făcut un testament prin care transmite cu titlu universal o parte din patrimoniul său, fără a epuiza întreaga masă succesorală, devoluțiunea moștenirii va fi testamentară în limitele prevăzute de testament și legală pentru rest (de exemplu: 2/3 prin testament, 1/3 legal). Dacă există moștenitori rezervatari care beneficiază de o parte din moștenire chiar și împotriva voinței liberale a testatorului, iar prin testament s-a adus atingere rezervei lor, ei vor dobândi, potrivit legii, partea din moștenire corespunzătoare rezervei, și numai pentru rest devoluțiunea succesorală va fi testamentară. În schimb, moștenirea testamentară ar putea înlătura pe cea legală în ipoteza în care testatorul nu a lăsat moștenitori rezervatari, iar legatele epuizează întregul patrimoniu succesoral. Sunt și cazuri când cele două tipuri de moștenire nu coexistă. [3, p. 63] Acestea sunt indicate în art. 1499 Cod civil.

În această ordine de idei în practica judiciară s-a pus și problema coexistenței calității de moștenitor legal și testamentar în

⁷⁴ Alexandru Bacaci, Gheorghe Comăniță, Drept civil. Succesiunile, Editura ALL BECK, 2003, p.9

aceeași persoană. În ipoteza în care însă o persoană are calitatea de moștenitor legal dar este chemată la moștenire și în calitate de legatar să opteze diferit cu privire la legat și la moștenirea legală. Dacă legatul este mai mic decât cota care i s-ar fi convenit acelei persoane ca moștenitor legal, moștenitorul legal nu poate renunța la legat pentru a moșteni mai mult întrucât un astfel de legat poate avea și scopul unei exheredări parțiale, situație în care moștenitorul legal poate primi numai rezerva, dacă este mai mare decât legatul, care privește evident numai calitatea de moștenitor legal⁷⁵.

Bibliografie:

1. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107 din 06.06.2002// M.O. nr. 82-86/661 din 22.06.2002;
2. Alexandru Bacaci, Gheorghe Comăniță, Drept civil. Succesiunile, Editura ALL BECK, 2003;
3. I. Bănărescu, Felurile moștenirii. Coexistența moștenirii legale cu cea testamentară, „Revista națională de drept”, 2006, nr.11.
4. www.justice.md
5. www.dejure.md

⁷⁵ Alexandru Bacaci, Gheorghe Comăniță, Drept civil. Succesiunile, Editura ALL BECK, 2003, p.9